

9. Нурмонов, А. (2012). *Lingvistik tadqiqotlar nazariyasi*. Toshkent: Akademiya.

10. Yakhshimuratova, S., & Abdullayeva, M. (2025). THE METHOD OF CROSS-CULTURAL COMPARISON IN FOREIGN LANGUAGE LESSONS. *IQRO INDEXING*, 19 (01), 482-485.

FRAZEOLOGIK BIRLIKLAR ORQALI INGLIZ TILINI O‘QITISH METODIKASI

Abidova Zilola Xabibullayevna

<https://orcid.org/0000-0002-3013-0063>

**G‘arb tillari kafedrası Phd, katta o‘qituvchisi
Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti**

Annotatsiya. Mazkur maqolada ingliz tilini o‘qitish jarayonida frazeologik birliklardan foydalanishning metodik asoslari tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi filologiya yo‘nalishida ingliz tilini ikkinchi fan sifatida o‘rganayotgan talabalarga frazeologik birliklar asosida til o‘qitish samaradorligini aniqlashdan iborat. Tadqiqot jarayonida qiyosiy-tahliliy, semantik tahlil va pedagogik kuzatish metodlaridan foydalanildi. Olingan natijalar frazeologik birliklardan foydalanish talabalarning lug‘at boyligini kengaytirishi, nutqning tabiiyligini oshirishi hamda kommunikativ kompetensiyaning rivojlanishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatishini ko‘rsatdi. Tadqiqot natijalari ingliz tilini o‘qitish metodikasini takomillashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so‘zlar: *frazeologiya, frazeologik birliklar, ingliz tili, til o‘qitish metodikasi, kommunikativ kompetensiya, lingvokulturologiya.*

Abstract. This article analyzes the methodological foundations of using phraseological units in the process of teaching English. The main purpose of the study is to determine the effectiveness of teaching English through phraseological units to students of philological specialties who study English as a second foreign language. In the course of the research, comparative analysis, semantic analysis, and pedagogical observation methods were applied. The results of the study show that the use of phraseological units contributes to the expansion of students’ vocabulary, increases the naturalness of speech, and positively affects the development of communicative competence. The findings of the study are important for improving the methodology of teaching English.

Keywords: *phraseology, phraseological units, English language, language teaching methodology, communicative competence, linguoculturology.*

Аннотация. В данной статье анализируются методические основы использования фразеологических единиц в процессе обучения английскому языку. Основная цель исследования заключается в определении эффективности преподавания английского языка с использованием фразеологических единиц для студентов филологических направлений, изучающих английский язык как второй иностранный язык. В ходе

исследования были использованы сравнительно-аналитический метод, семантический анализ и метод педагогического наблюдения. Полученные результаты показали, что использование фразеологических единиц способствует расширению словарного запаса студентов, повышению естественности речи, а также положительно влияет на развитие коммуникативной компетенции. Результаты исследования имеют важное значение для совершенствования методики преподавания английского языка.

Ключевые слова: фразеология, фразеологические единицы, английский язык, методика преподавания языка, коммуникативная компетенция, лингвокультурология.

Kirish. Bugungi globalashuv jarayonida chet tillarni samarali o‘qitish ta‘lim tizimining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Ingliz tili xalqaro muloqot vositasi sifatida dunyoning ko‘plab mamlakatlarida keng qo‘llanilmoqda. Shu sababli ingliz tilini o‘qitishda zamonaviy pedagogik metodlardan foydalanish va tilni chuqur o‘zlashtirishga yordam beruvchi innovatsion yondashuvlarni joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Til o‘rganish jarayonida grammatik va leksik bilimlar bilan bir qatorda tilning madaniy va semantik xususiyatlarini ham o‘zlashtirish zarur. Frazeologik birliklar tilning milliy-madaniy xususiyatlarini aks ettiruvchi muhim lingvistik vosita hisoblanadi. Ular nutqni obrazli va ifodali qilish bilan birga, til egalarining dunyoqarashi va madaniyatini ham namoyon etadi.

Filologiya yo‘nalishida tahsil olayotgan talabalar uchun frazeologik birliklarni o‘rganish til kompetensiyasini rivojlantirish bilan birga lingvokulturologik bilimlarni ham boyitadi. Shu sababli ingliz tilini o‘qitish jarayonida frazeologik birliklardan foydalanish metodikasini o‘rganish dolzarb ilmiy muammolardan biri hisoblanadi.

Adabiyotlar sharhi. Frazeologiya tilshunoslikning muhim bo‘limlaridan biri bo‘lib, unda barqaror birikmalar va ularning semantik xususiyatlari o‘rganiladi. Frazeologik birliklar tilning obrazlilik va ifodaviyligini ta‘minlovchi muhim vosita hisoblanadi.

Frazeologiya masalalari ko‘plab olimlar tomonidan o‘rganilgan. Vinogradov frazeologik birliklarni semantik yaxlitlikka ega barqaror birliklar sifatida tasniflagan (Vinogradov, 1977). Kunin esa ingliz frazeologiyasini tizimli ravishda tahlil qilib, frazeologik birliklarning semantik va struktur xususiyatlarini o‘rgangan (Kunin, 1984).

Zamonaviy til o‘qitish metodikasida frazeologik birliklarning ahamiyati alohida ta‘kidlanadi. McCarthy va O‘Dell (2010) idiomlar nutqni yanada tabiiy va ifodali qilishini ta‘kidlaydi. Nation (2001) esa frazeologik birliklar lug‘at boyligini oshirishning muhim manbalaridan biri ekanligini qayd etadi. Richards va Rodgers (2014) kommunikativ yondashuv asosida til o‘qitishda frazeologik birliklardan foydalanish talabalarning nutq faoliyatini rivojlantirishga yordam berishini ta‘kidlaydi.

Metodologiya. Tadqiqotda **miqdoriy va sifat tahlili** (mixed methods) uslubidan foydalanildi. Metodologik asos sifatida M. Lyuisning **Leksik yondashuv** (Lexical Approach) nazariyasi tanlandi. Jarayon uch bosqichda amalga oshirildi:

1. **Saralash:** B1-B2 darajasidagi o‘quvchilar uchun eng ko‘p qo‘llaniladigan 50 ta somatik va animalistik idiomalar tanlab olindi.

2. **O‘qitish texnikasi:** An’anaviy yodlash o‘rniga **Dual Coding Theory** (ikki tomonlama kodlash) asosida vizualizatsiya, iboralarning kelib chiqish tarixi (etimologiya) va ularni matn ichida qo‘llash (kontekstual tahlil) usullari tatbiq etildi.

3. **Baholash:** Tajriba va nazorat guruhlarida o‘rtasida testlar va nutqiy vaziyatlar orqali o‘zlashtirish darajasi qiyosiy tahlil qilindi.

Natijalar. Tadqiqot davomida o‘tkazilgan eksperimental darslar va yakuniy testlar quyidagi miqdoriy va sifat ko‘rsatkichlarini namoyon etdi:

- **O‘zlashtirish ko‘rsatkichi:** Interaktiv metodlar (etimologik tahlil va vizualizatsiya) qo‘llanilgan tajriba guruhida o‘quvchilarning yangi iboralarni o‘zlashtirish darajasi **82%** ni tashkil etdi. Taqqoslash uchun, an’anaviy "ro‘yxat bo‘yicha yodlash" usulida dars o‘tilgan nazorat guruhida bu ko‘rsatkich atigi **38%** bo‘ldi.

- **Nutqiy amaliyot:** Tajriba guruhi o‘quvchilari berilgan vaziyatli (situational) dialoglarda idiomalarning **70%** dan ortig‘ini kontekstga mos va uslubiy jihatdan to‘g‘ri qo‘llashga muvaffaq bo‘lishdi. Nazorat guruhida esa o‘quvchilar iboralarni bilishsa-da, ularni jonli nutqqa olib kirishda qiynaldilar (ko‘rsatkich **15%**).

- **Xotirada saqlash:** Ikki haftalik tanaffusdan so‘ng o‘tkazilgan kutilmagan (delayed) test natijalari shuni ko‘rsatdiki, **Dual Coding Theory** (ikki tomonlama kodlash) asosida o‘rgangan o‘quvchilar materialning **75%** qismini eslab qolishgan. Bu ushbu metodikaning uzoq muddatli xotira uchun samaradorligini isbotlaydi.

Muhokama. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, frazeologik birliklarni o‘qitishda **leksik bloklar (chunks)** sifatida yondashish o‘quvchining nutqiy ravonligini (fluency) oshirishning eng qisqa yo‘lidir.

1. **Kognitiv assotsiatsiya:** Iboraning kelib chiqish tarixi (etimologiyasi) o‘quvchida obrazli tafakkurni uyg‘otadi. Masalan, "To burn the midnight oil" iborasini qadimgi moychiroqlar bilan bog‘lab tushuntirish, o‘quvchining miyasida vizual zanjir yaratadi va so‘zma-so‘z tarjimadan qochishga yordam beradi.

2. **Pragmatik kompetensiya:** Muhokamalar jarayonida aniqlandiki, o‘quvchilar ko‘pincha idiomalarning ma‘nosini bilsalar-da, ularni qayerda qo‘llashni (rasmiy yoki norasmiy) anglamaydilar. Kontekstual mashqlar (masalan, kino fragmentlari tahlili) o‘quvchiga uslubiy chegaralarni his qilish imkonini berdi.

3. **Motivatsion omil:** Gamifikatsiya (Quizlet, Wordwall) va vizual kartochkalar darsning emotsional bo‘yog‘ini oshirib, til o‘rganuvchilarning frazeologiyaga bo‘lgan qo‘rquvini (idiomatic anxiety) bartaraf etdi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, frazeologik birliklar orqali ingliz tilini o‘qitish o‘quvchining nafaqat lug‘at boyligini, balki madaniyatlararo muloqot qobiliyatini ham shakllantiradi. Tadqiqot shuni tasdiqladiki, samarali metodika — bu shunchaki ma‘no berish emas, balki **vizualizatsiya, etimologiya va real kontekst** sintezidir.

Metodikaning muvaffaqiyati quyidagilarga bog‘liq:

- Materiallarning o‘quvchi darajasiga mos saralanishi;
- Iboralarni nutqiy vaziyatlar (role-play) orqali faollashtirish;
- Doimiy takrorlash va AKT vositalaridan foydalanish.

Ushbu yondashuv o‘quvchilarda "tilni his qilish" (language awareness) tuyg‘usini rivojlantirib, ularning nutqini ona tilida so‘zlashuvchilar (native speakers) darajasiga yaqinlashtirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abidova, Z. X. (2023). Tarjimalarda tafakkur fe‘llari semantik darajalanish usullari. In Chet tillarni o‘qitishda dolzarb muammolar xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari to‘plami (Vol. 1, pp. 186–192).
2. Boqiyeva, G. H. (2019). *Methods of teaching foreign languages* [Chet tillarini o‘qitish metodikasi]. O‘qituvchi.
3. Crystal, D. (2012). *The Cambridge encyclopedia of the English language* (3rd ed.). Cambridge University Press.
4. Irisqulov, M. M. (2009). *Tilshunoslikka kirish* [Introduction to linguistics]. Yangi asr avlodi.
5. Kunin, A. V. (1986). *A course in phraseology of modern English*. Higher School Publishing House.
6. Lewis, M. (1993). *The lexical approach: The state of ELT and a way forward*. Language Teaching Publications.
7. McCarthy, M., & O'Dell, F. (2017). *English idioms in use: Intermediate* (2nd ed.). Cambridge University Press.
8. Paivio, A. (2007). *Mind and its evolution: A dual coding theoretical approach*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
9. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). *Approaches and methods in language teaching* (3rd ed.). Cambridge University Press.
10. Thornbury, S. (2002). *How to teach vocabulary*. Pearson Education Limited.
11. Wray, A. (2002). *Formulaic language and the lexicon*. Cambridge University Press.

TARIXIY MANBALARNI INGLIZ TILIDA TAHLIL QILISH KO‘NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH

Akramxodjayeva Dilfuza Abduganiyevna
G‘arb tillari kafedrası katta o‘qituvchisi,
Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti

Annotatsiya: Mazkur maqolada tarix yo‘nalishi talabalari uchun ingliz tilidagi tarixiy manbalarni tahlil qilish ko‘nikmalarini rivojlantirishning ilmiy-metodik asoslari yoritilgan bo‘lib, maqola til integratsiyasiga asoslangan *Content and Language Integrated Learning* yondashuvi hamda ikkinchi tilni o‘zlashtirish nazariyalariga tayanadi. *Primary va secondary sources* bilan ishlash jarayonida